СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LVII. Ч. 125. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 1-го ЧЕРВНЯ 1949. — No. 125. JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, JUNE 1, 1949. VOL. LVII.

ТРИ ЦЕНТИ в Злуч. Держ. Америки ПЯТЬ ЦЕНТІВ Закордоном — Тел. „Свободи": BErgen 4-0807, 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — THREE CENTS in the United States; FIVE CENTS Elsewhere

ЗА МИР У СВІТІ Й ЗАБЕЗПЕКУ ПЕРЕД АГРЕСІЄЮ

СИЛЬНІ ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ НАЙКРАЩА ҐАРАНТІЯ МИРУ, ЗАЯВЛЯЮТЬ ПРОМОВЦІ З НАГОДИ ДНЯ ПРИКРАШУВАННЯ ГРОБІВ.

Вашинґтон, 30 травня. — В цілій країні обходили цього року дуже торжественно „Меморіел Дей", влаштовуючи військові паради по всіх більших містах, в часі яких промовляли визначні цивільні та військові представники на тему міжнародної політичної ситуації, світового замирення та воєнної забезпеки. Були заповнені громадами людей теж і цвинтарі, де, згідно з традицією, прикрашувано квітами гроби поляглих вояків, чи взагалі померлих, бо ж це „Декорейшен Дей". В самій столиці відбулася врочиста церемонія на Арлінґтонськім Національнім Цвинтарі, де положено вінець на гробі Невідомого Жовніра. В заступстві президента Трумана промовляв як головний бесідник сенатор Милард Е. Тайдінґс, демократ з Мериленду. Він заявив, що ця країна мусить стати такою сильною, щоб більше не було „Невідомого Жовніра". На іншому місці адмірал фльоти, Вилйем Ф. Галсей домагагався збільшення літаконосців. Казав, щоб не доводити до цього, щоб опинитись у війні з „невипробуваною зброєю". Ген Марк Кларк, промовляючи в Римі, підкреслив, що ті, що думають, що „сила є правом", уже ніколи не заскочать Злучених Держав неприготованими. Сильні Злучені Держави це найкраща ґарантія миру, казав він далі. Генерал Лоренс С. Джейнс, промовляючи в Ню Йорку, казав, що замало домагатись миру, але треба бути одночасно сильним морально й мілітарно. Президент Филипин, Еллідіо Квіріно, закликав Злучені Держави не залишати непокінченим велокого завдання „обєднати світ у мирі й багатстві для всіх".

Такого змісту були промови, виголошувані в Америці й всюди, де живуть громадно американці. Знов у церквах молились усюди за мир.

ЗГИНУВ В. А. ДЖУЛІЯН, СКАРБНИК ЗЛ. Д.

Коло міста Бетесда, в Стейті Мериленд, згинув в автомобілевім випадку В. А. Джуліян, скарбник Злучених Держав. Він був у дорозі до ґолф клубу, а коли скручував на перехресній дорозі, наїхав на інше авто і серед зудару згинув на місці. Його імя появлялося на баннотах від 16 літ і тому було загально звісне.

СВЯТОЧНІ НЕЩАСЛИВІ ВИПАДКИ.

Вашинґтон, 30 травня. — Два дні свят спричинили понад 300 нещасливих випадків смерти поминаючи тисячі покалічень. Наслідком автомобілевих випадків згинуло 197 осіб, 70 втопилось при купанні, а 58 втратило життя з приводу іншого роду нещасливих випадках.

РЕСПУБЛИКАНСЬКИЙ ПРОЄКТ ОХОРОНИ ЗДОРОВЯ.

Вашинґтон, 30 травня.—Палата послів і сенат дістали вже новий законопроєкт про охорону здоровя. Є він цілком відмінний від урядового проєкту про примусове забезпечення. Проєкт побудований на приватній ініціятиві, але розрахований на допомогу з федерального скарбу.

РОБІТНИКИ В ФОРДА ВЕРТАЮТЬСЯ ДО ПРАЦІ.

У неділю 29 травня відділ 900 юнії автомобілевих робітників з заводу Линколн у підприємстві Форда в Дітройті рішив підняти наново працю. Переговори юнії з управою Форда покінчилися компромісом, а решту вигладить мировий суд. Страйк тривав 24 дні і обняв 60,000 робітників. Ишло про управильнення системи поспіху при виробі поодиноких частин автв. Відділ ч. 600 юнії, якого члени працюють у заводі Ривер Руж, виказав досить поважну опозицію проти беззастережного покінчення страйку, одначе більшість рішила теж повернути до праці. Інші фабрики, які мусіли застановити працю тому, що не діставали виробів з Дітройну, підіймуть роботу впродовж двох тижнів. Втрати, які потерпіли робітники й підприємства внаслідок страйку нараховують на 200,000,000 долярів.

ЛІЛІЕНТАЛЬ ПРОТИ „ОЧЕРНЮВАНЬ" ГІКЕНЛУПЕРА.

Вашинґтон, 30 травня. — Дейвид Е. Ліліенталь, голова Комісії Атомової Енерґії, заявив, що він радо погоджується на розслідження цілої праці Комісії, але одночасно гостро найклеймив сенатора Вурке Б. Гікенлупера, републиканця з Айови, за його „очернення", звернені проти нього й Комісії, що мають на цілі викликати „недовіря" та „страх", що станеться якесь велике нещастя.

ПОМЕР РОБЕРТ РИПЛІ, АВТОР КАРТИН: „ВІРТЕ АБО НІ".

Ню Йорк. — У віці 55 років помер від удару серця автор загально знаних картин „Вірте або ні" — "Believe It or Not". Він був рисівником для колишнього нюйорського щоденника „Ди Ґлоб". Коли в 1918 р. йому забракло наголовка до його картини, він придумав загадку: „Вірте — або ні". Тому що пояснення під картиною вказували на загадочність його твердження, вони звернули на себе увагу. Перед смертю Ріплі діставав 1,000,000 листів з цілого світу. Він мав доходу коло мільйона долярів річно. ж

ОСНОВНІ СТУДІЇ НАД ПЕРЕВОЗОВИМИ ЗАСОБАМИ.

Вашинґтон. — Підкомісія сенату для міжстейтової й закордонної торгівлі покликала окремий комітет для переведення основних і всесторонних студій над системою транспорту на території Злучених Держав. Комітет має провірити всі перевозові засоби — приземні, водні й повітряні і простудіювати ціну, робітничу заплату і умовини праці. Провіркою будуть обняті приватні й державні лінії й засоби з метою встановлення одноцільного пляну транспорту потреб миру й крайньої потреби.

ВЕЛИЧАВА МАНІФЕСТАЦІЯ З ПРИВОДУ „ГОМОНУ УКРАЇНИ" В НЮ ЙОРКУ

Великий здвиг народу на Фестивалю Молоді в 300-річчя в'їзду Гетьмана Богдана Хмельницького до Києва; Найвища оцінка артистичного виконання оригінальної програми; Ентузіястичне прийняття нових композицій Гайворонського; Американці одушевляються українською культурою.

Українська громада митрополитальної округи Ню Йорку і Ню Джерзі та поодинокі громадяни або їх групи з Шикаго, Дітройту, Рачестер, Сиракюз, Вашингтону, Филаделфії, Ню Гейвен, Мілвокі і численних інших громад пережили мунилої неділі без сумніву один з найбільших успіхів своїх культурно-громадських імпрез, приглядаючись з одушевленням найкращому артистичному виконанню оригінальної програми цьогорічного весняного фестивалю американсько-української молоді, присвяченому цим разом 300-річчю тріюмфального в'їзду гетьмана Богдана Хмельницького до визволеного ним Києва. Велика заля репрезентативної Карнегі Голл, що нараховує около 3,000 місць, була вщерть виповнена ентузіястичною публикою, а около двісті осіб мусіли вернутись від каси, бо всі білети вступу були випродані. Імпреза, як своїм характером і програмою, так і своїм артистичним виконанням і масовою приявністю публіки, перемінилася у величаву українську історично-культурну манїфестацію. Це був справжній тріюмф української культури на вільній американській землі.

Ольга Дмитрів
Голова Фестивального Комітету

Іван Фліс
Керівник Танців

ПРОГРАМА ІМПРЕЗИ

Програма цеї небуденної імпрези складалася з трьох частин: 1. Тріюмфального в'їзду гетьмана Богдана Хмельницького до визволеного ним з-під польського панування Києва 300 років тому, — оригінальної інсценізації, приготованої на підставі відомого образу Івасюка; 2. Великої Ідеї гетьмана Івана Мазепи — оригінальної інсценізації, приготованої на підставі трилогії Богдана Лепкого, та 3. Третьої дії опери Артемовського „Запорожець за Дунаєм". Всі точки програми були відповідно пов'язані і творили одну цілість.

ІМПРЕЗА ПОЧИНАЄТЬСЯ

Вже на якої пів години перед заповідженим в програмі початком імпрези, партер і три бальконі репрезентативної Карнегі Голл почали заповнятися найрізноманітнішою публікою. Бачиться велику кількість молодих і старших людей: давніх іміґрантів, нероджених в Америці громадян та нових іміґрантів. Карнегі Голл вже бачила багато великих імпрез і на її сцені вже виступали світової слави артисти, але вона не завжди бачить приплив такої великої маси публіки.

Не зважаючи на всю дотепершню традицію спізнювання початку українських імпрез, цим разом „Гомін України" почався точно щодо мінути в год. 2:30 після полудня. Хто запізнився, сам собі пошкодив, бо втратив незабутній живий образ найславнішої стоїнки української історії.

Імпреза почалася американським гимном, що його відспівала головна артистка теж дальшої програми, оперова співачка Марія Полиняк-Лисогір. Властиву програму започаткував оперовий співак з Шикаго, гордість молодої американсько-української генерації, Олександер Кульпак. Відспівавши своїм могутнім басом „Гетьманів" перед спущеною заслоною та в темній залі і тільки при світлі прожектора, він приготовив приявних до того незабутнього образу, що його побачили приявні, як знову спалахнуло сильне світло прожекторів. З кінцевими словами „Гетьманів" світло цілком згасло, со-

Іван Кучмак
Режісер Імпрези

ліст зійшов зі сцени, і як світло засвітилося, на сцені непорушно стояв образ, що його видно на картині Івасюка: на ступенях перед Софійським Собором стояв з піднесеною до благословення рукою патріярх Паисій, побіч нього митрополит, архимандрити і духовенство в прекрасних і точно скопійованих ризах та з відзнаками свого достоїнства. По боках стояли представники міщанства, Академії та народу. Перед патріярхом на сивому коні та в дорогих шатах, зі золотом і дорогоцінними каменями вибиваною булавою в руці, був гетьман Богдан Хмельницький. За ним і побіч нього козацькі полковники та його славне військо з „коругвами й бунчуками". Всіх їх оточувала маса народу в історичних одягах, приготованих з великою прецизністю, як щодо форми, так і красок. Приявна на залі трисячна публіка хвилево завмерла в німому захваті цею небуденною картиною, що наче в сні-казці живцем з'явилася з-перед трьох сот років. Аж як після хвилини на залі загомонів сильний голос дзвонів і тріюмфальні сальви гармат, як образ нагло ожив та зі сцени рознеслися зі сотні молодих грудей могутні оклики „Слава", тоді й приявні прилучилися до цего тріюмфу своїми довго невмовкаючими аплявзами. Це була справді незабутня хвилина перфектної театральної злуди

Степан Марусевич
Диригент Хору

славної, давньоминулої дійсности. З такою самою артистичною досконалістю була віддана ця сцена до самого кінця. Промова патріярха, видержана частинно в прийнятому тоді ораторському стилю, переплітаному старою церковно-слов'янщиною та знаменито виголошена, вияснила в основному в чому діло. „Благословеніє Господнє на Тебе, пресвітлий господарю, неустрашимий воїне, хоробрий лицарю, великий гетьмана. Благословеніє Господнє на Тебе, яко же визволив єси землю і нарід український з тяжкої неволі лядської. Благословеніє Господнє на Тебе, яко же ізбавив єси святу віру православну від вражої наруги..." — благословив піднеслим і схвильованим голосом „патріярх". Згадавши про терпіння народу під ворожим пануванням, він продовжував: „Аж сам Бог зіслав людям своїм свого вибранця. І ти послухав голосу Бога, яко же свят єсть, і сказав людям своїм: ізберіте себе днесь і послужіте своєму Богу і своїй страні. Аще бо ваші в ній ріки і поля, ваші в ній ліси і

(Докінчення на стор. 4-тій).

СОВЄТИ ВІДКИДАЮТЬ ЗАХІДНИЙ ПЛЯН ОБ'ЄДНАННЯ НІМЕЧЧИНИ

Париж, 31 травня. — Совєтський представник на конференції Ради міністрів закордонних справ чотирьох великодержав в Парижі, Андрей Вишинський, відкинув вчора всі пропозиції західних союзників щодо об'єднання всіх зон Німеччини на базі схваленої недавно в місті Бонн конституції західно-німецької федеративної держави. Своє становище Совєти мотивують тим, що згадана конституція є „анти-демократична", що вона порушує постанови Потсдамського договору та що вона має на меті розчленування Німеччини. Совєтський представник відкинув теж західну пропозицію щодо скасування права спротиву в плянованій чотиродержавній Контрольній Раді Німеччини. Західні представники відкинули совєтські аргументи, відкидаючи рівночасно совєтські проти-пропозиції в тих самих справах. Тим самим, конференція в Парижі увійшла в сподівану стадію „мертвої точки" всіх дотеперішніх того роду конференцій та добре відомих противорічностей між Сходом і Заходом. Загально вважається, що й цим разом навряд чи ще пощастить найти будь-який вихід з положення і в деяких дипломатичних колах вже тепер заповідають швидке закінчення конференції без будь-якого позитивного результату. Зриває тільки проблема що станеться опісля, бо конференція, як відомо, була передумовою совєтського закінчення бльокади західних секторів Берліна.

ЗАСТУПНИКИ ЗАКОРДОННИХ МІНІСТРІВ ПОЧАЛИ НАРАДИ В СПРАВІ АВСТРІЇ.

Париж, 31 травня. — Заступники міністрів закордонних справ чотрьох великодержав почали тут вчора наради, з обмеженим завданням приготовити конференції Ради міністрів відповідне звідомлення з дотеперішніх нарад в справі мирового договору з Австрією. Це вже є в цій справі 163 наради з черги і досі вони не дали жадного результату. Справу Австрії мали б обговорювати тепер самі міністри, як закінчать наради в справі Німеччини. Вислід вчорашніх нарад держиться в повній таємниці, хоча в поінформованих колах заявляють, що і під цим оглядом „немає причин до оптимізму".

ЧЕРГОВІ НАРАДИ КОМІНФОРМУ.

Прага, 31 травня. — Тут вважається, що після конґресу комуністичної партії в Чехословаччині, чільні представники цих партій з інших країн тепер є в дорозі на важливі наради Комуністичного Інформаційного Бюра, що мають відбутися „десь в Чехословаччині". Ці здогади робиться на підставі припущень, що такі „великі риби" з Москви, як секретарі ЦК партії Маленьков і Суслов, були б не приїхали до Праги на сам тільки конґрес чеських большевиків. На цьому конґресі були приявні теж головні комуністичні діячі з Польщі, Мадярщини, Румінії, Болгарії, Італії, Франції, Китаю та майже всіх інших країн світу.

„НАРОДНИЙ КОНҐРЕС" СОВЄТСЬКОЇ НІМЕЧЧИНИ ПРИЙНЯВ КОНСТИТУЦІЮ.

Берлін, 31 травня. — Створений Совєтами та цілком опанований комуністами німецький „народний конґрес" в совєтській зоні прийняв вчора конституцію „німецької демократичної республіки", що її большевики приспішеними темпами почали творити в противагу західно-німецькій федеративній республиці та з виразною метою дати сумнівної вартости „аргумент" міністрові Вишинському на конференції в Парижі. Рівночасно з цим „народний конґрес" ухвалив вислати на конференцію міністрів великодержав у Парижі вибрану ним 22-особову делеґацію; відкинув пропозицію прилучитися до створеної вже раніше західно-німецької держави ви вибрав „позаочно" до цего „конґресу" Ґерґарда Айслера, відомого п'ятиколонного діяча в Америці, що недавно втік на польському кораблі „Батори" і якого заарештувано та опісля звільнено в Англії. Конґрес рівночасно ухвалив „маніфест", в якому домагається: мирового договору з Німеччиною, базованого на договорах в Ялті і Потсдамі; встановлення адміністраційної і господарської єдности Німеччини; організації провізоричного центрального уряду Німеччини; встановлення одної валюти для цілої Німеччини та скасування торговельних обмежень між поодинокими зонами; скликання мирової конференції, в якій взяв би участь тимчасовий центральний уряд Німеччини. Всі ці домагання відповідають цілком становищу Вишинського на конференції в Парижі.

МАДЯРИ ВИКИНУЛИ ЮГОСЛАВСЬКУ МІСІЮ.

Белґрад, 31 травня. — Югославське офіціяльне пресове агенство повідомило, що мадярський уряд доручив югославській т. зв. репараційній місії негайно покинути мадярську територію. Ця місія мала за завдання відшукувати в Мадярщині югославське добро, що його награбили мадярські окупаційні війська під гітлерівською командою під час війни.

МОСКВА ВИЯСНЮЄ СВОЇ ПЛЯНИ ДЛЯ „ЗАМИРЕННЯ ГРЕЦІЇ".

Москва, 31 травня. — Після недавнього повідомлення совєтського агенства ТАСС про совєтську дипломатичну інтервенцію в урядах ЗДА і Британії для посередництва в справі закінчення громадянської війни в Греції, партійна „Правда" в редакційній статті вияснює тепер дальше „активне зацікавлення" Совєтів в розв'язці „грецької кризи". Як відомо, совєтський міністер на конференції в Парижі пропонував поставити цю справу на порядок нарад, але західні союзники це відкинули, як і відмовилися від інтервенції в цій справі в Об'єднаних Націях.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і Закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
Число з понеділка (англійською Частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly, English language supplement):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає

Адреса: "SVOBODA." P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

EXCELLENT!

Коли минулого року Українсько-Американська Молодь Митрополитальної Округи віддала в оригінальний, мистецький спосіб глибокий поклін Генієві України, Тарасові Шевченкові, ми не могли здержатись від цього, щоб не дати їй за її труди високе признання, яке американці висказують двома словами: Well done! Але сьогодні, будучи ще під свіжим враженням, яке приходилось переживати минулої неділі в Карнегі Гол в Ню Йорку, в часі Фестивалю, що мав назву „Гомін України", замало, як нам здається, давнього признання. Тому й вживаємо тим разом уже найсильнішого виразу американців — "Excellent". Це в подяку нашій молоді, тут родженій і вихованій, що згадала давню, добру славу України та передала її в такому виді, що здавалось, наче б це не виступали на сцені історичні постаті, а сучасні, що це не слова з-перед кілька соток років, а вчорашні, сьогоднішні. Новиною було хіба те, що правду про український нарід, його минуле та сучасне, не висказувала молодь України на рідній українській землі, що в неволі, але молодь, яка родилась на вільній американській землі. Це вона співала: „Ой Богдане, Богданочку, прийми нашу співаночку", додаючи, що не тільки вона так співає — „то співає Україна для свойого Первосина". Устами цеї американсько-української молоді промовляв теж і дух славного гетьмана Івана Мазепи: „А за віру хоч умріте і вольностей бороніте!" Це теж — дух справжньої України!

Приглядаючись виставленим в Карнегі Гол у Ню Йорку отим картинам, і слухаючи великих слів та благальних молитов, здавалось, що це Україна з гробу встала у всій своїй славі й величі. Здавалось, що якраз той образ України вільної, культурної й благородної, це та велика сила, що вдержує український нарід при житті й дає йому навіть у найчорнішій годині смутку, муки і неволі щораз нових борців за її правду і волю.

Добре знаємо, що діялось у серцях старої генерації американських українців, коли приглядалась своїм дітям на сцені, чи тим, що прибули громадно на цей історично-музичний Фестиваль. Та лялись справжні сльози радости не тільки в старих, але й в молодих, бо це був тріюмф, справжній тріюмф, на який склалися довгі десятки літ виховання, що вщепило в маси нашої тут родженої молоді любов до української пісні й танку, чи до українського мистецтва взагалі, та збудило в ній глибоке відчуття великої трагедії України, спричиненої бруталістю давніх і нових її окупантів.

Тріюмф українсько-американської молоді в Ню Йорку, є одначе тріюмфом цілої нашої молоді на американській землі. І тільки так треба на цього роду виступи і маніфестації глядіти і тільки так їх розуміти. Це, що було сказане на найбільшій перевинповненій концертовій салі в Ню Йорку, було справжнім гомоном справжньої України, її правдивим словом і бажанням. Це вбрано в мистецьку форму важне й глибоке політичне слово, сказане у велику пору.

При кінці ще одно: Чи дійсно „пропала" наша молодь, як дехто висказується? Чи, коли ґрунт піскуватий — як наш нарід каже — то хоч чим, мовляв, добри, а хліба не їстимеш?

Ні не пропала наша молодь й американський ґрунт теж не піскуваний. Це тільки інший край та інший обичай! Але краса та сама! Але високі ідеали ті самі! Хто ж з нас це все добре збагне, то знайде тут величезне поле до праці для поширення не тільки української культури в світі, але й української політичної правди. Тут роджена наша молодь усьому цьому допоможе цілком певно — з щирого серця.

Рада Краєвої Безпеки

ІІ РОЛЯ У ФОРМУВАННІ ЗАКОРДОННОЇ ПОЛІТИКИ.

У Сатердей Ївнинг Повст брати Алсопи пишуть про те, як і хто укладає американську закордонну політику. Притоку до засування цеї політики дала авторам стаття в лондонськім „Економісті", який вважається за найвпливовіший журнал прилюдної опінії в світі. У цьому журналі сказано, що сформування в Вашингтоні Ради Краєвої Безпеки є таке важне для американської закордонної політики, як важною була досі Прощальна Промова Джорджа Вашингтона.

Рада Краєвої Безпеки (Нешенел Секюриті Кавнсил) повстала в липні 1947 р., коли то конгрес ухвалив Акт Краєвої Безпеки. Головною ціллю цього акту було обєднання армії, фльоти й повітряних сил в один департамент краєвої оборони. Раду сформовано тільки додатково з метою, щоб вона „дораджувала президентові" в таких справах, що відносяться до краєвої безпеки.

У теперішніх часах, коли все, що діється в світі, може мати вплив на долю Америки, Рада Краєвої Безпеки мусить вмішуватися майже у всі закордонні справи і висказувати президентові свої думки. А тому, що звіт цеї ради мусить впливати на укладування закордонної політики, то на ділі, рада творить фільтер, через який переходять усі попередні рішення. Тому, що секретар закордонних справ не завжди хоче брати на себе відповідальність за всі кроки закордонної політики, йому дуже на руку оце фільтрування поглядів у Раді. Як це фільтрування відбувається, можна пізнати, на приклад, з вирішення американського урядового становища, а з тим і становища Західних Аліянтів, у справі виборів в Італії у квітні 1948 р. Далеко до виборів Америка й Західні Аліянти придержувалися спільної постанови, складеної разом з Совєтами, що місто Трієст має бути вільним містом під управою Чотирьох Потуг. Це зроблено тому, щоб не допустити до прилучення Трієсту до Югославії, хоч як Совєти обстоювали таку думку. Якенебудь нарушення цеї постанови грозило викликанням війни збоку Югославії за підтримкою Росії. Отже справа належала до найнебезпечніших у міжнародному положенні. Не зважаючи на цю небезпеку, дня 21. березня 1948 р. появилася у провідних часописах світу великими буквами надрукована оповістка, що Злучені Держави, Британія й Франція рішені віддати Трієст Італії.

Після оприлюднення цеї вістки запанувала у Вашингтоні пригноблююча непевність. Війна, як здавалося, висіла тоді на волоску. Одначе, на диво, кріза минула і відтоді почали поволі розвіюватися чорні хмари, які зависли були на політичному овиді.

Для вияснення, як це сталося, можна тепер навести такі факти:

З початком березня европейська американська розвідча служба сповістила президента у Вашингтоні, що головний італійський комуніст, Пальміро Толіятті, дістав важливу обіцянку від кремлівського Політбюра. На тиждень перед парляментарними виборами в Італії, які були назначені на день 18. квітня, Толіятті був уповажнений оголосити, що совєтський уряд годиться на прилучення Трієсту до Італії. Саме тому, що італійські партії перед виборами переліцитовувалися в патріотичних і економічних обіцянках, така заява Толіятті була б викликала високий патріотичний настрій і прихильність до Совєтів. Коли б в Італії була перемогла Комуністична партія, або коли б вона була здобула тільки поважне число мандатів, комуністична меншина була б захопила насильно владу й Італія була б пішла слідами Чехословаччини. За нею була б пішла Франція і так Середземне море було б опинилося під совєтським режимом.

Це грозило сумерком старої Европи. Не можна було втратити ні хвилини часу. Значить, треба було негайно випередити Толіятті й оголосити, що Америка і Західні Аліянти годяться віддати Трієст Італії. Та щоб така оповістка могла появитися, треба було наперед постаратися про засадничу зміну становища в справі Трієсту без порозуміння з Росією, яка в цій справі мала голос. Хто мав узяти на себе відповідальність за наслідки такого рішення?

Це могла зробити тільки Америка, але хто мав узяти на себе в Вашингтоні відповідальність за таке рішення?

Праця пішла „здолу". Департамент стейту почав працювати над складенням відповідних документів. Потім треба було переслати їх до департаменту оборони, бо ж треба було брати відповідальність за готовість до війни. Департамент оборони відмовився від вирішення і передав дальшу долю начерку Раді Краєвої Безпеки, в якій засідає секретар оборони. Поспішно скликано засідання ради на годину 2:30 сполудня і там одноголосно рішено оприлюднити заяву, що Америка годиться на віддання Трієсту Італії.

В год. 9:30 ранку наступного дня секретар Ради, Сидні В. Саверс, заніс папери до підпису президента в Білому Домі.

Президент зараз підписав і так впродовж восьми днів переведено одну з найважніших змін в американській закордонній політиці. Англія й Франція впродовж однієї години дістали каблем вісті про становище Америки. Тоді — 20. березня — французький міністер Жорж Бідо відбув переговори з італійським міністром Карлом Сфорцою, а наступного дня, 21. березня 1948 р., оприлюднено вістку про становище Західних Аліянтів в справі Трієсту. Італійські комуністи програли потім при виборах 18. квітня і Росія вийшла побитою на голову у своїм посяганні по панування над Західною Европою.

Подібний риск перебрала на себе Рада Краєвої Оборони у Вашингтоні теж і в справі знесення бльокади Берліна, а теж і в скликанню конференції міністрів закордонних справ Чотирьох Потуг, що зачала свої наради в Парижі 23. травня 1949 р.

Вол. Дубняк.

Місія еміграції з-під Совєтів

Советський режим, що опанував шосту частину земної кулі і значно поширив свої сфери впливів, ховає в собі великий, дуже запутаний вузол таємничости, якого не розуміють і не зрозуміють народи з-поза советської окупації. Навіть більше того, народи, які попали під вплив советського режиму на декілька років не зрозуміють советської системи так, як її зрозуміють ті, які в ній зросли і виховались, ті, які були колись її співдружниками, але зрозуміши її суть, а що важніше кількадесятирічну її практику, стали завзятими її поборниками-ворогами.

Сьогоднішній світ і кожна людська одиниця прекрасно розуміє, що СССР — єдиний наявний ворог для людства, для цивілізації і культури, для всього світу взагалі. Але на жаль, як багато в сьогоднішньому світі тих, від яких залежить його доля, не розуміють і, що гірше, не хочуть зрозуміти, що побороти СССР не можливо без підсоветських народів. Тому замість того, щоб особливу увагу приділити т. званій, підсоветській людині, яка сьогодні опинилась поза межами СССР, вивчити її досвід, всі риси її характеру як то духовні, психологічні, фізичні, щоби знати її і вміти навязати з нею контакт, бачимо прикре явище — ігнорування б. советської людиною.

Про це можна б було і не згадувати, але таке поступування може привести до прикрих катастрофічних наслідків. Приклад цього ми бачили вже в 1941-45 рр. на трагічному кінці Гітлера.

Погляньмо, що діється в світі і яку тактику приймає СССР, поширюючи свою ідею, враховуючи всі обставини на відповідньому етапі. Щоб організм не захворів, він мусить бути здоровий і не творити собою сприятливого грунту для поширення хвороби. Для того, щоби в світі не ширився комунізм, світ в першу чергу повинен себе впорядкувати, не дати грунту для ширення комунізму. Чого на жаль не бачимо.

Сьогодні здебільшого не московське золото й агенти створюють пяті колони, а та невпорядкованість і несправедливість, яка існує в світі, дає зародок їм, підготовляє для них грунт.

Використовуючи це московський штаб комунізму створює агентурні стійки, насилає вишколених працівників для праці в пятих колонах, для підготовки революційних зривів і т. д.

Як приклад цьому може послужити сьогоднішній Китай.

Всі привикли взяти газету і вичитувати інформації про перемогу к о м у н і с т и ч н и х військ, про втрати військ урядових. Подивляємо хоробрість генералів, підраховуємо сили армії і т. д. Та все це лише завіса, за яку мало хто заглядає, за якою, багато з нас не знає, що знаходиться.

Китай погубив сам себе своєю страшною соціальною невпорядкованістю, яку використав СССР. В Москві і Ленінграді вже кілька десятків років існують так зв. комуністичні китайські інституції, в яких готують діячів комуністичних для Китаю і взагалі для Сусідньої Азії.

В мм. Чіта, Ільн-Батор, Комсомольськ, створені менші школи т. зв. масової політичної підготови, які готують політичних керівників для армії і тилу і коли термін навчання в згаданих інститутах Москви і Ленінграду 4 роки (тепер зменшено), то в цих школах готують політичного діяча за 6—8 місяців. Вздовж Забайкальської области створено вишкільні табори для китайської молоді, в яких готують червоних командирів для китайської армії.

Отже помимо законспірованих засланих в Китай агентів з СССР туди повертаються пройшовші вишкіл справжні китайські громадяни, які роблять бажану для СССР роботу.

Таке було в Еспанії, тепер твориться це саме з Грецією, Албанією і іншими країнами підсоветської окупації.

Один, недавно перейшовший в американську зону Німеччини советський майор, що служив в Мадярщині в однім місті, розповів, що на кожному кроці в урядах, на праці серед робітників, серед селян, серед студентства є чимало таких перейшовших вишкіл в СССР мадярів.

Та коли СССР не лише приймає до себе політичних втікачів, але й силою старається забирати молодь в окупованих країнах, щоби виховати з неї корисних для себе діячів, сотні тисяч підсоветських людей і переважно молоді вирвались з советських обіймів і пішли в світ шукати правди, нести свою місію.

Вийшли в світ одні з найщасливіших, яким вдалося вийти, сім'я яких щодня поповнюється новими.

Отже ж в чому саме полягає місія сьогоднішньої підсоветської еміграції, яка переважно складається з покоління вирослих і вихованих в советській системі людей.

1. Допомогти зрозуміти світові таємничість советської системи, довести до свідомости позасоветського світу багатий досвід підсоветської людини і встановити контакт з нею.

2. Показати світові, що таке СССР, ота „країна перемігшого соціялізму", „країна соціяльної впорядкованости і справедливости", на яку звернені погляди багатьох збаламучених комуністичною пропагандою і невдоволених соціяльною несправедливістю їх країн.

Показати, що сьогоднішня соціяльна нерівність і несправедливість, яка існує в деяких капіталістичних країнах і яку, безперечно, з кожним днем усувають шляхом еволюції і парляментарного з а к о нодавства, в порівнанні з „советською справедливістю" — є раєм.

Нарешті сьогоднішня підсоветська еміграція, оці тисячі і сотні вихованих в советській системі від бувших комсомольців і комуністів до Соловецьких вязнів, що складають з найріжнородніших фахів і професій і капітани крейсерів, пілоти, шахтярі, командири і колгоспники, бувші герої советського союзу, вони свідчать сьогодні перед світом, перед самою советською системою, перед мільйонами своїх друзів, які знаходяться ще в кігтях Сталіна, що вони, а не хто інший стали до бою за знищення СССР і за звільнення народів та за побудову вільного народоправного ладу.

Та мусимо ствердити, що підсоветська еміграція не тільки залишена на свою власну долю, але вона не знаходить навіть співчуття з довколишнього світу.

Коли Советський Союз в мільйонних тиражах видає комуністичну літературу на мовах майже усіх навіть найменших народів світу, коли працюють десятки радіо-станцій щодня і щогодини на найрізноманітніших мовах світу, поширюючи комуністичну пропаганду з Москви, то в нас навпаки.

Я з прикрістю мушу ствердити, що моїх багато друзів і земляків, які сьогодні знаходяться в СССР, які вчились разом зі мною в школах, а тепер є майорами, капітанами, інженерами або просто колгоспниками, вони, на жаль, не можуть ще досі почути вільного рідного і правдивого українського слова. Хоч і світ може це зробити, але він байдужий, до наших страждань і наших болів. Хоч він християнський... Та все ж, яка б доля не була, підсоветська еміграція перетриває все, як уже чимало перетривала. Вона не згине безслідно, вона не розчиниться в морі заробітчан, бо перед нею велика місія, яку вона мусить виконати. А яка вона, про це поговоримо іншим разом.

К. ПЕТРУС

СОВЄТСЬКІ АРЕШТАНТИ

...ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОБДУРЕНИМ ЧЕРВОНОЮ ПРОПАГАНДОЮ.

40)

— Зважте, шановний товаришу, — говорить він тихо і безстрашно: — в Советському Союзі полковники генштабу убиральні чистять по тюрмах і таборах, а людожери й людожерки з Кубані й України в Соловках у небо плюють і плещуть своєму патронові. Триста сорок людожерок — баби, хоч обіддя на них гни, — для чекістів розводять огородинку різну, а мене примушували чистити їхню убиральню... І от, вони залишилися в Соловках, а мене звільнили на один тиждень... Тобто, через тиждень мене знов заарештували, і з новими п'ятьма роками везуть на Схід.

Старик трусився всім тілом і просив хліба й тютюну. Зі стогоном він продовжував.

— Всі мене зріклися: жінка, діти, онуки, знайомі, і навіть смерть. Просив „їх" — розстріляйте мене, не мучте! — Знаємо, кажуть, кого треба розстрілювати, а кого — перековувати. Так от, до того мене „перековували", що себе не впізнаю — жебрачу... Навіщо далі тягти це убоге животіння, повне горя і знущань?..

Старик безперервно курив (визбирував бички) і заговорювався:

— Життя — порожнеча, як дірка від бублика, а в порожнечі цій крутяться самі факти та люди, помножені на клясичну підлоту якобинців. Кляузевіц ці питаня не так розв'язував...

Генштабистові скручуть товсту цигарку і дають прикурити. Він з тремтінням затягається і, заспокоєний, віддаляється.

Троцькісти поводились відокремлено й самовпевнено. Один із них, діямантик, тільки ввечорі розговорився з сусідами по нарах. Він висловлювався гостро й відверто, і з усією своєю вишівською ерудицією нападав на правлячу кліку Сталіна.

— Тільки в ув'язненні, — говорив він, — я зрозумів одну істотну істину, що той струмент влади, яким керує Сталін, являє собою суму найпідліших і злочинних людських воль. Я не знаю, чи можлива така влада, яка була би сумою найпередовіших, найсвітліших і найшляхетніших осіб. Може, десь у світі така влада й існує, але у нас, в СССР, влада — це згустки найзлочиннішого елементу, на чолі якого стоїть ГПУ, а ще вище над ним — Сталін, диктуючи свою волю.

Виходячи з цієї тези, я переглядав уже своє ставлення не тільки до Леніна, а, може, навіть і до марксизму. Справді, що таке марксизм? Марксизм — це духовне скопецтво, кастрація людей, із перетворенням їх на „тварин, які продукують знаряддя виробництва". Цим і визначається людину. Цим вона, на їхню думку і за їхнім ученням, і відрізняється від чотириногих, птахів та інших земних істот. Адже це жахливе. А ще жахливіше те, що ми цей жах звемо наукою, доктриною, філософією. І не тільки ми. Великі люди з світовими йменнями, як, наприклад, Ромен Ролан, Анрі Барбюс, Рабіндранат Тагор, Ептон Сінклер та інші перебувають у цьому блуді. Мені уже добре відомо, — продовжував він, збуджуючись і входячи в ролю сталінового опонента, — як розумово настроєні ці люди, спантеличені нашою пропагандою. В більшості своїй вони тягнуться до СССР із вигуками: „світло зі Сходу!" Коли б вони пізнали і зрозуміли те, що відоме нам, у ту саму мить світло зі Сходу стало би для них напастю, чумним подихом і нещастям.

Коли, бувши в Швайцарії, я відвідав Ромен Ролана й познайомився з його думками, мені здалось тоді, що історія буржуазної Европи скінчена і шпенглерівський захід її неминучий. Тоді я цьому радів.. І водночас вражався невіглаством цього европейського інтелігента, що мав вплив на світову громадську думку. Якщо ці великі голови Европи й усього світу всі такі наївні й довірливі яким я побачив Ромен Ролана, то людству — кришка! Всі перекази й легенди про СССР уявляють вони в якомусь солоденько-бузковому дусі, якщо так можна висловитись. Міжнародне ГПУ орудує у них, можна сказати, під самим носом, висаджує в повітря собори, знищує десятки видатних громадських діячів у різних державах, викрадає і вбиває вождів білого руху, заварює бунти в низці країн, контролює діяльність дипломатів усього світу, ошукує впливових представників Ватикану й Англійської церкви, сміється й плює з височини вежі Ейфеля на їхню ідеалістичну, висококультурну болтологію, а вони, простачки, наївненько посміхаються і далі підтакують всесоюзному підспівувачеві, прогірклому Горькому. Я слухав белькотання Ромена Ролана, приспаного нашою пропагандою, і на превелику силу стримувався, щоб не засміятися йому в обличчя. Ай, ай, ай, як вони всі страшно оду-

(Продовження на стор. 4-тій).

Вол. Дорошенко.

Культурно-освітня та наукова праця в таборах і для таборів

(II ПЛЮСИ И МІНУСИ).

6)

Небагато появилося й передруків клясичних творів нашої літератури. Правда, не багато їх івивезено на еміграцію, бо люди брали з собою передовсім одежу й харчі, а рідко хто возився з книжками. Про своєчасну евакуацію в безпечне місце цілих бібліотек — приватних і публичних наші керівні краєві установи не подбали. Та й уже на еміграції, не вважаючи на труднощі, можна було подбати про здобуття книжок поза Німеччини — з Австрії, Франції, Чехословаччини чи Швайцарії, ба навіть з Америки, де по книгарнях лежать і досі нерозпродані передвоєнні краєві видання.

Але й справа з просуванням до читача тих книжок, що їх маємо, стоїть зле. Таборові управи цю справу просто маловажать. Грошей на купівлю книжок дають звичайно дуже скупо, а бібліотекарі є найбільш упослідженими серед таборових працівників, хоч попит на книжку у таборян є й бібліотеки не можуть поскаржитися на брак клієнтелі. Гірше стоїть справа з читанням нашого молодшого покоління. Молодь, як правило, мало цікавиться книжкою й мало читає. Волів копаний м'яч. Читальні для молоді звичайно світять пустками. Це болюча справа, на яку ні керівники табору, ні керівники шкіл, ні само громадянство не звертає належної уваги.

Справа з пропагандою книжки, справа з просуненням її в лави нашого юнацтва, зацікавлення його читанням доброї книжки — треба сказати шкутильгає. Місяць книжки — не скрізь відбувається. Вистави книжок теж.

На жаль і в організації вищого шкільництва не обійшлося без хиб. Передовсім вражає його нескоординованість, що виявляється в існуванні паралельних закладів того самого типу. Це як на еміграційні відносини справжній люксус. Так замість одного університету з різними факультетами, в тім і богословським (чи властиво богословськими), маємо не тільки окремі духовні школи, що ще можна сяк-так виправдати, але й окремі таборові університети чи факультети, що не хотіли бути звичайними собі „народними університетами", а претендували на назву й прерогативи високої школи.

Найпікантніше в цьому те, що в одному з таких самостійних факультетів, що не хотіли підлягати мюнхенському Укр. Вільному Університетові, викладав сам пан голова культурно-освітнього відділу ЦПУЕ, себто та особа, що мала пильнувати ладу в дорученій їй шкільній ділянці. А УТГІ і Укр. Висока Економічна Школа чи не є властиво теж паралельним закладом?

Таку саму нескоординованість праці, а тому й двоторовість її бачимо і в чисто-науковій ділянці, де маємо дві однакові установи — УВАН та НТШ. Покищо існування поруч себе цих двох інституцій не виявляється в якійсь нездоровій конкуренції, але щоб усунути навіть натяк на можливість такого суперництва, а головно в інтересі якнайкращого розвитку української науки було б дуже бажано, щоб вони узгіднювали між собою плян своєї праці. Досі, не зважаючи на короткий час своєї діяльности і УВАН і НТШ можуть похвалитися певними здобутками. Та все це результати тієї праці, що її проробили наші науковці ще вдома. За одним тільки винятком — маю тут на увазі демографічні досліди д-ра Вол. Кубійовича — наші українознавці не використали для українознавчих студій (антропологічних, етнополітичних, фольклористичних, мовознавчих та всяких інших) тих можливостей, що їх давали табори українських скитальців, де зійшлися представники різних країв і закутків нашої широкої батьківщини. — Всі ті досліди, для яких дома доводилося б висилати спеціяльні регіональні експедиції у найвіддаленіші від себе сторони, незвичайно влегшували б саме таборові скупчення. Тут усе було на місці — тільки бери й розпитуй, міряй і записуй! З виїздом наших скитальців із Німеччини й розпорошенням їх по всьому світі, ця, просто вимріяна нагода для різнородних українознавчих дослідів, марно пропадає на велику шкоду української науки.

Про цю справу я докладніше писав у статті „Чергові завдання української науки на еміґрації" (Додаток ч. 3 (39) до час. „Наше Життя" 1947 р.), тому тут довше над нею не спинятимуся.

Можна ще висловити також деякі критичні зауваження й про ефективність скликуваних нашими науковими установами з'їздів, тим паче, що ця справа стала предметом дотепів гумористичних часописів. На жаль доводиться констатувати, що виголошувані на з'їздах доповіді не все стояли на рівні, вимаганому наукою, часто-густо сходячи на звичайні популярно - наукові прелекції. До того ці прелекції були нераз буквальним повторенням того, що даний доповідач уже виголошував деінде, а то й друкував давніше, навіть іще перед еміграцією. В результаті, з'їзди не приносили — поза нечисленними винятками — нічого нового, нічого істотного, що дійсно було б кроком наперед у даній ділянці, й тому властиво не осягали своєї цілі та не виправдували затрачених на них зусиль і коштів. Замість гучних з'їздів далеко важніші для нас звичайні засідання фахівців даної дисципліни, де можна спокійно й не поспішаючись обговорювати наукові й організаційні справи тієї чи іншої спеціяльности. На жаль верунг поклав кінець не тільки цим банальним з'їздам, але й потрібним науковим конференціям.

Другий мінус нашої наукової та взагалі всієї культурно-просвітньої діяльности це те, що вона проходить майже виключно в межах емігрантського гетта, без звязку з оточуючим нас світом. Така ізоляція безперечно відемно відбивається на справі належного обзнайомлення й освідомлення чужинецького культурного світу з цілим комплексом української національної справи. Певна річ, і тут, як і в інших ділянках нашої культурно-освітньої праці, є щасливі винятки, але вони не міняють основного тону й зауважених явищ.

Розуміється, наші завваги не мають на меті знецінити вагу пророблєної українською еміграцією культурно - освітньої роботи Результатами цієї роботи, безперечно, дуже значні. І ми мусимо бути вдячні за це нашим культурно-освітнім працівникам, що її провадили й провадять. А оця наша вдячність буде ще більша, якщо ми візьмемо під увагу ті специфічні обставини, в яких доводилося їм працювати. Адже ж уся згадана вище робота проведена та ведеться й досі самотужки, власними силами, без нічиєї допомоги, в тяжких умовах емігрантської дійсности, зовсім несприятливих для спокійної інтелектуальної праці в умовах часто нечуваної мешканевої скрути, тісноти й людської скупчености. Серед гамору різношерстного, часто - густо нездисциплінованого, а то й здеморалізованого чи то перебутими поневіряннями, чи бездіяльним пробуванням під опікою „мами УНРР-и" людськостовповиска. В умовах, де з одного боку цвіла спекуляція, неробство, картярство й злодійство, а з другого шаліла непримиренна, заїла партійна гризня вміло підсичувана агентами НКВД, що довго затроювала таборову атмосферу, й боротьба за владу й за посади, що й досі ще не втихла.

Все це не могло не відбиватися на успішності культурно-освітньої праці. І коли все ж таки й за таких умов вона представляється поважно, це знак, що наша еміграція в своїй основній масі здорова, зберегла живу душу й не завмерла, не виявила в тяжких умовах перебування на скитальщині й здатна до творчого життя та розвитку.

(Кінець).

Нова праця про назву України

Найновіша праця проф. Володимира Січинського торкається дуже важливого питання, розвитку і значення назв території, що заселена українським народом (В. Січинський, Назва України. Накладом Гуртівні паперу, Авґсбург 1948, ст. 44, з 38 мапами в тексті).

Автор на історичних прикладах вказує на змінливість назв народів та замешкалих ними територій. То саме було і з назвою української землі, що перейшла різні зміни. Свій виклад автор проводить на основі джерельних матеріялів, начеркнутих з західньо-европейської літератури, історичних документів і графічного матеріялу — головно за старими географічними мапами. Для цього служать авторові його попередні джерельні праці, як „Чужинці про Україну", студії українського мистецтва і культури, досліди картографії України.

В. Січинський доводить, що найстаршою назвою української землі була „Роксоляна", яку вживав уже грецький географ Птолемей в II. століттю по Христі. Як назва традиційна „Роксоляна" й „Роксолянія" уживалася на старих европейських мапах, в історичних документах, літературі і народніх переказах. Навіть в козацьких часах XVII.-XVIII ст. назви „Роксолянії" уживалося головно тоді, коли треба було підкреслити окремішність, давність, автохтонність українського народу (ст. 8.

Переходячи до назви „Русь", автор піддає гострій критиці так звану норманську теорію походження „Руси" та вказує на легендарний характер байок про „Варягів", що безкритично увійшли в українську історіографію та шкільні підручники. Аналізою текстів арабських, візантійських та інших письменників, археологічних, мистецьких течій та цілого процесу розвитку культури Причорномор'я, проф. Волод. Січинський приходить до оригінального висновку, що первісна „Русь" і „Рутенія" була на Таманському півострові на Кубані, де в ранню добу київської державности повстало потужне Тмутороканське князівство. Цей погляд автор повязує з цілим ланцюгом історичного процесу, коли на Причорноморрі були грецькі колонії, Понтійська держава і присутність на півдні України Роксолян, себто „Роксо-Алян" чи „Росо-Алян". В устї ріки Кубані було навіть місто „Рос".

В розділі „Україна", автор, сперше в українській літературі, подає цікаві відомости про старословянське племя „Украян" на Балтійському поморрі в початку X. століття, звязуючи цю назву з Придніпровям та українськими історичними джерелами доби Б. Хмельницького. Подаючи цілу низку джерельних свідоцтв про уживання сазви „Україна" в літописах (починаючи з XII. ст.), хроніках, грамотах та міжнародніх стосунках, автор більш докладно спиняється на старих европейських мапах, де постійно уживається назви „Україна". В. Січинський навіть твердить, що рідко яка більша европейська мапа XVII. — XVIII. ст. з територією України не уживала назви „Україна", тодї як поруч Московщина називалася „Москіо", „Московія", „Московит", а Чехія „Богемія" (ст. 31-32). Рівнож і перші російські мапи (за Петра 1.), що звичайно копіювалися з західньо-европейських оригіналів, подають назву „Україна". Що до походження слова „Україна", то автор схиляється до думки, що це синонім слова „Країна" чи то „Рідний Край". Цілою низкою доказів проф. В. Січинський зовсім відкидає відомий здогад, що ніби слово „Україна" походить від слова „Окраїна", с. т. периферії польської чи московської держави. Автор подає аж 6 европейських мап XVII. ст., де поруч з назвою „Україна" на Придніпровю, є окрема невелика округа „Окраїна", що була поміж Московщиною, Україною і Татарським клином.

Книжка проф. Володимира Січинського, хоч має науковий характер, виложена популярно і цікаво. Тому мусить бути прочитана кожним українцем і українкою, щоби мати достаточні і переконливі аргументи для оборони самої назви України проти безпідставних тверджень і неправдивого насвітлювання.

Навчання дітей демократії

Народні школи в багатьох містах Злучених Держав не тільки стараються навчати дітей як жити щасливим життям серед людей, що належать до різних рас, вірувань та національностей, але також відчувають їх від упереджень, перебраних часто від родичів або від оточення. В цій праці школам помагають різні групи, зацікавлені людськими взаємовідносинами — церковні, робітничі, громадські, освітні та інші групи. Всі вони стараються, аби ніхто з дітей не спитав, як це зробила одна дитина в школі в Балт Крік, Мишиген: „чи нігри є американцями?"

В промислових містах сходу та середнього заходу є багато дітей, родичі яких походять з країн південної та центральної Европи. В Сан Дієго, в Каліфорнії, як і в інших містах південно-західних стейтів, поміж школярами є чимало дітей індіянського та мексиканського походження. Їх стільки приїхало до Сан Дієго в часі війни, що число шкільних дітей збільшилося вдвічі. Незабаром почалася стара історія — непорозуміння між різними групами. Тоді шкільний інспектор, разом з деякими вчителями, підготовили міжкультурний проект, що мав охопити не тільки школярів, але і родичів, а також і цілу громаду. Це є десять-річний проект, що намагається — поміж іншими справами — так влаштувати шкільне життя, аби кожда дитина, незалежно від походження, була принята і шанована іншими школярами та сама також шанувала своїх товаришів по школі. Щоб діти навчилися цінити „різниці", що збагачують американську культуру.

В Ню Йорку — з його особливо мішаним населенням — шкільний інспектор недавно заявив, що у вересні буде відкрито вісім спеціяльних центрів, де вчителі з народних шкіл будуть працювати над тим, як поліпшити взаємовідносини поміж міськими релігійними та расовими групами.

Завданням всіх цих проектів є створити „єдиний світ" з дітей різного походження, різних релігійних, расових груп.

Деякі з тих проектів торкаються поза шкільного життя учнів. Наприклад: недавно було привезено з горішньої частини ньюйорського стейту тринадцять хлопців і тринадцять дівчат з гай-скул до Ню Йорку на чотири дні. Поміщено їх в родинах нігерських, американсько - японських та жидівських студентів.

Зрозуміло, що для переведення в життя таких проектів чи то в школі, чи поза школою, треба, щоби самі вчителі були дійсними демократами. І школи це добре розуміють. Наприклад, молоді вчительки й вчителі, які переходять науку в Учительськім Інституті при Колумбійськім Університеті, практично мали навчатися „як моляться інші". — Частина курсу про „керування молоддю". Практичний курс вимагав відвідування студентами різних церков і синагог на протязі кількох тижнів. При кінці тих відвідувань, одна молода методистка заявила, що відвідавши сім жидівських синагог, вона „здобула ширший досвід і прийшла до переконання, „що всі ми шукаємо одного в житті, тільки різними шляхами й способами". Подібно висловився і жидівський студент після відвідування збірань квейкерів. Він казав: „Ми всі дуже подібні, не зважаючи на культурну різницю". Одна римо-католичка, відвідавши кілька церков східних народів, заявила, що ті відвідини були „надзвичайно цікавими". „Вони викликали у мене глибоку пошану до вірувань наших сусідів з Далекого Сходу".

З такої молоді будуть вчителі, яких потребують школи по цілій Америці. В своїй праці по вихованню дітей в демократичнім дусі вони потребують допомоги цілої громади, в якій знаходиться школа, потребують співпраці родичів в першу чергу, бо демократія, як і милосердя, починається в дома, в родині.

Загальна Рада.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ"

Прохаємо читачів „Свободи", що змінюють свою адресу, виповнити оцей бляанкет, подаючи доконче стару й нову адресу та число відділу, якщо ви є членом У. Н. Союзу, та вислати його в листі з 10 ц. поштовими значками до адміністрації „Свободи". 10 ц. треба доконче залучити на покриття вироблення нової металевої плити.

Ім'я й правдище .... Ч. від. ....

Стара адреса ....

Нова адреса ....

ЧОГО Й КОГО ЛЯКАТИСЬ, КОЛИ ЗНАЙДЕТЕСЬ У ТАКІМ ДОБРІМ І ПЕВНІМ ТОВАРИСТВІ?—Погляньте тільки на усміх Шері Боайє, що має 6 місяців, а вкажете, що правда. Шері навіть не турбується, що мама кудись пішла!

„ГОМІН УКРАЇНИ" В НЮ ЙОРКУ

(Докінчення зі сторони 1-шої)

города і ваше право в ній должно бить". А як патріярх закінчував: „вітай же нам господарю наш пресвітлий і визволителю наш в цьому православному городі Андрея Первозванного і Володимира Великого; устами жителів його вітає сьогодні тебе вся Україна і весь її нарід..." та як закінчив: „Да будет благословенне і прославлене ім'я Твоє, Богом-даний, всегда: і нині, і присно і во віки вічні", могутній хор почав співати величне „Ісполла еті деспота". Тоді ентузіястичним оплескам, здавалося, не було кінця. Знову дзвони і знову оклики „Слава" і тоді „зацного воєводу" привітав хлібом-сіллю представник міщанства. Після чергових окликів „Слава" та гомону дзвонів, виголосили свої віршовані „орації" представники Академії, закінчуючи її окликом, що „Богом Тинам даний і тому Богданом названий". Три парі дівчат, в прекрасних історичних одягах, зложили гетьманові до ніг вінці барвінку, співаючи при цьому хором чудову старинну мелодію до прекрасних слів власне з цеї нагоди: „Ой Богдане, Богданочку, прийми нашу співаночку, то співає Україна для свойого Первосина". Як Хмельницький з патріярхом та іншими достойниками виходили до „катедри", тоді „нарід" на майдані почав „спонтанно" співати знаменито вивчене „Гей не дивуйтесь". Знову оплески і знову „Слава" і тоді „народ" тріюмфував дальше незрівняним козачком. Чергова поява Хмельницького на сцені дала знову причину окликам „Слава", які він втихомирив булавою, виголошуючи свою історичну промову: „Я визволю з неволі лядської ввесь український нарід..." Піснею „Слава нашим козаченька" та окликами „Слава", що знову завмерли в кінцевому акорді та непорушному, зміненому живому образі, закінчено першу точку програми під ентузіястичні оплески публіки. Як знову засвітилося світло на залі, воно відбилося чистим промінням в сльозах захвату і схвилювання на не одних очах.

Під час акції в цій точці програми, Хмельницький „скочив" з коня після промови патріярха і тоді зайняв місце побіч нього на ступенях. В міжчасі коня виведено зі сцени. Це спеціяльно для таких цілей призначений чотиро-ножний артист, що цілком не хвилюється ані змінами світла, ані окликами.

Поодинокі „говорені" ролі в цій першій точці програми виконали з великим артизмом: Петро Микитин — Хмельницький; Павло Слободян — патріярх; Василь Цюпа — представник міщанства та Мирон Кушнір і Осип Іванів — представники Академії. Участь в акції брали майже всі члени фестивальної групи молоді митрополітальної округи, зі Степаном Марусевичем, як дириґентом, Іваном Флісом — керівником танців, та Ольгою Дмитрів і Миколою Стембером як акомпаніянтами на фортепіяні.

ВЕЛИКА ІДЕЯ МАЗЕПИ.

„Гомін України" влаштовувався для відзначення 300-річчя в'їзду Богдана Хмельницького до Києва, проте програма цілої імпрези мала на меті відповідно відзначити цілу козацьку добу, яка своєю боротьбою проти польського і російського імперіялізму може послужити символом і цілої історії України. Для доповнення проти-польської боротьби України за часів Хмельницького, в другій точці програми підкреслено бортьбу українського народу за визволення з-під російського панування, що лягла в основу Великої Ідеї гетьмана Івана Мазепи.

Інсценізація, приготована на підставі трилогії Богдана Лепкого, представляла гостину на дворі Мазепи в Батурині. При піднесенні куртини „полковники" переповідали собі останні вістки з напастей „царських ратних людей" на українське населення, а Апостол твердив, що „ми не потрібно того царя боїмось" та що „як би нам так раз докупи зібратись тепер на москаля, як за батька Хмельницького на Польщу, то чи не було б ще других Жовтих Вод і Пилявців, ще гірших, як тамті". В тій хвилині увійшов Войнаровський та заповів прихід „його рейментарської милости, ясновельможного пана гетьмана", що в особі Осипа Стецури маєстатично увійшов на сцену, вітаючи своїх „енеральних старшин" і знову продовжувалася розмова про „козацькі діла". Орлик оповів Мазепі як то Запорожці закпили собі з царських дрогонів, Войнаровський додав, що „годі нам довше московських безправ'я терпіти", а Зеленський докинув, що „не на те батько наш Богдан в Переяславі хрест цілував, щоби вільний нарід український під московський чобіт підбивати. На рівність і братерство з москалями присягав він; не дотримують вони цього, то нема і у нас для них „присяги"..." В хвилині, як Апостол висловлював надію, що „дасть Бог і пресвята Владичиця Небесна, що москалі вже не довго верховодитимуть нами", Чуйкевич повідомив про намагання якогось дідугана доконче дістатися до гетьмана. За згодою Мазепи діда привели перед нього і це була одна з найбільш хвилюючих сцен в програмі, як він своїм гробовим голосом почав напоминати гетьмана, що б той „не боявся измини", але боявся, щоб „не змінити Ідеї", щоб був їй „вірним до сконання, бо вона його паня, вона одна", а „жизнь без Ідеї — судно без дна". Закликами „двигни цей камінь, двигни", дід закінчив свою таємну місію. Після дальшої короткої розмови з полковниками, Мазепа потвердив, що „голос народу — голос Бога" та на „святий хрест, що його привіз Хмельницький зі Зборівського походу", зложив присягу, що „не для користи особистої і не для почестей, а ради вас усіх, що під моїм урядом і реґіментом есьте, для загального добра матері нашої рідної, України безталанної, для добра і слави війська запорозького і всього народу українського я хочу і бажаю всею душею і всім помишленієм моїм та при помочі Божій так чинити, аби ввесь наш край і ввесь наш нарід рідний ні під царем, ні під королем, ні під ханом, ні під жадним іншим ворогом не загинув, лиш остались вольними і незалежними от нині і до віку"... Мазепа і всі полковники опісля на тлі тихої мелодії „Боже Великий..." з-поза сцени, цілували хрест й знову Богові і собі взаємно присягали „так чинити" аби Україна та її нарід, спокон-віку вольний, так і вольними на все остались.

Прихід Апостолихи, Кочубеїхи, Мотрі та інших „препишних дам" цілком змінили настрій між полковниками і тоді почався справжній музично-танцювальний фестиваль. Хор відспівав прекрасно, видержавши в героїчному тоні композиції Гайворонського до „Ой Морозе, Морозенку", Мазепа з Кочубеїхою а полковники з іншими дамами в чудових історичних костюмах „перейшлися по залі", виводячи „старосвітський танець" і тоді прийшла до голосу „наша молодь", танцюючи „гопака", „ножиці" і „козачка", з дуетом Мотрі і Чуйкевича. Це був справді незрівняний фестиваль українського танцю, що його не описати словами; його треба бачити, щоб подивляти. Сцена закінчилася піснею, що „її всі найбільше милують" та яку „його милість сама зложила". Це був черговий незабутній образ, як „Мазепа" своїм знаменитим баритоном заспівував як „От Жовтої взявши Вороні, през незгоду всі пропали, самі себе звоювали", а хор могутньо повторював кожну стрічку. Як при словах „А за віру хоч умріте і вольностей бороніти" та „нехай вічна буде слава, же през шаблю маєм права" козаки повитягали шаблі вгору, здавалося, що заля задрожала від ентузіястичних оплесків. Пісня — це вперше тут відспівана композиція Михайла Гайворонського, в яку він вклав, здається, всі найкращі елементи до цих історичних слів, підкреслюючи всі прагнення українського народу. Цею піснею закінчено другу точку програми.

Головні ролі в цій точці виконали зі справжньою артистичною досконалістю: Осип Стецура (Мазепа), Павло Слободян (Дід), Мирон Кушнір (Апостол), Іван Фліс (Чуйкевич), Теодор Шумейко (Орлик), Осип Іванів (Войнаровський), Микола Петришин (Зеленський), Микола Починок (Кожухівський), Марія Боднар (Кочубеїха), Стефанія Кобилюх (Мотря), Ірина Клус (Апостолиха) та ціла митрополітальна група молоді в ролях козаків і дівчат.

НЕЗРІВНЯНИЙ „ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ДУНАЄМ"

Третьою точкою в цій великій програмі була третя дія незрівняної опери Артемовського, „Запорожець за Дунаєм". В програмі вона творила цілість, бо події, що відзеркалені в цій опері, отже поселення Запорожців за Дунаєм та їх туга за Рідним Краєм, були наслідком тих подій, що їх представлено в першій і другій точках програми. Все разом творило своєрідний символ майже цілої історії України: бортьба українського народу проти чужих, зокрема польського і російського імперіялізмів та скитання кращих синів України по широкому світі з єдиною думкою допомогти визволитись Україні.

„Запорожець за Дунаєм" під мистецько - артистичним оглядом був кульмінаційною точкою в програмі і такою він був щодо свого виконання. Марія Полиняк-Лисоґір в ролі Одарки, Осип Стецура в ролі Карася, Олександер Кульпак в ролі Імама, Марія Боднар в ролі Оксани та Петро Тарбі в ролі Андрія своїми знаменитими голосами та своєю прекрасною грою дали одну з найкращих інтерпретацій цеї опери. Знаменито вишколений хор з кількох десятків добірних молодих голосів творив ідеальне тло для виступу цих високо кваліфікованих сольових артистів. Теж ця частина програми почалася народним танцем. Під час молитви, як десятки людей на сцені впали на коліна та почали своє „Владико неба і землі", схвилювання і захват публіки досягнули свого вершка. Теж в цій точці програми, як і в двох попередніх, хором диригував Степан Марусевич, танцями керував Іван Фліс а на фортепіяні акомпаніювали Ольга Дмитрів і Микола Стембер.

Цю оригінальну та незрівняну під оглядом артистичного виконання програму закінчено українським національним гемном.

Усі точки програми, як своїм добором, так і своїм виконанням були справді високомистецькою та глибоко-патріотичною імпрезою, яку не часто доводиться бачити і переживати. Масова участь артистів в цій імпрезі не дозволяє кожного назвати імені та оцінити його гру. Але всі вони були справді на висоті завдань і дали найкращу інтерпретацію своїх роль, виявляючи високі артистичні таланти і спосібності. Марія Лисоґір, Осип Стецура, Олександер Кульпак, Марія Боднар, Петро Тарбі — виконали головні співочі сольові ролі. Це високо кваліфіковані, професійні співаки, що не зважаючи на свій молодий вік вже мають за собою велику артистичну кар'єру та здобули собі вже найкращі признання і оцінки. З інших артистів звертав окрему увагу своєю незрівняною грою Павло Слободян в ролі патріярха в першій точці та в ролі діда в другій точці програми. Він не зараховує себе до професійних артистів, але в Ню Йорку не було багато вистав, в яких цей скромний ідеаліст мистецтва не брав би участи. Його виступ в „Гомоні України" був би приніс найвище признання кожному професійному артистові.

Не можна не відмітити окремо знаменитого добору костюмів. Цю складну і важку проблему розв'язали ідеально Мелянія Мілянович своїми дослідами та Федір Бражник з дружиною практичною підготовкою. Без їх труду і вміння, ціла імпреза не була б мала того завершеного ефекту. Сюди належить теж характеризація, що її з подивугідним артизмом довершили сам режисер імпрези, артист Іван Кучмак, Федір Бражник та інші запрошені спеціялісти.

Велике признання за цілу імпрезу належиться її режисерові, відомому нашому артистові-малярові Іванові Кучмакові. Він перебрав на себе це трудне завдання вже на короткий час перед імпрезою і своїм трудом та своїм вмінням він потрапив довести її до тої досконалости, яку ми всі подивляли на сцені. Його заслуга тим більша, що це були масові сцени, як точно скопійований образ Івасюка, чи акція на дворі гетьмана Івана Мазепи. Щоб довести до тої досконалости, треба було не тільки кожному засвоїти його ролю та вказати йому його місце на сцені серед великого гурта, але й в подробицях встановити всі зміни позицій, всі рухи, бо тільки тоді могло врятувати від замішання. Тільки той, хто бачив всі ті графічні шкіци, що їх п. Кучмак приготовив, хто бачив його на пробах та його турботу про всі подробиці, тільки той потрапить оцінити той великий вклад, що його дав п. Кучмак в загальний успіх імпрези.

Зокрема велике признання належиться незаступному і незрівняному серед молоді американсько-української генерації дириґентові, Степанові Марусевичові. Він сам, зі своїми високими музичними кваліфікаціями, є справді гідним музичним вихованком знаменитого композитора Михайла Гайворонського і на його плечах спочивав великий труд вивчення та інтерпретації пісень. Ці самі заслуги в ділянці танців має Іван Фліс. Йому першому за останні десять років пощастило зібрати разом три найкращі групи українських танцюристів: Товариство Українських Танцюристів, Танець України і Українських Танцюристів, вибрати з них найкращих та створити спільну групу, що виконала ці незрівняні в своїй красі мистецькі танці на фестивалю. Сам Іван Фліс, що разом зі Стефанією Кобилюх виконав в другій точці програми балетний дует козачка, виявився незрівняним майстром і знавцем українського танцю, що дозволяє йому тепер творити нові, недосяжні вартості в тій ділянці мистецтва.

Наостанці згадаємо ще ту молоду людину, яку повинні б згадати вже в заголовку на самому початку. Бо цей фестиваль, як і два попередні, були головно висідом її праці, енергії, відданости справі та її ентузіязму до українського мистецтва та справи української культури взагалі. Це — голова Фестивального Комітету і справді „душа" цілого Фестивалю — Ольга Дмитрів. Свою вдячність за її працю і її труд та свої почування до неї фестивальна група виявила на генеральній пробі, передавши їй відповідний подарунок, а на самому фестивалю вручивши їй китицю цвітів. Успіх фестивалю є для неї найкращою нагородою за її жертвенний труд і старання.

Незаступними „штабовцями" у Фестивальному Комітеті були один з найактивніших та найпередовіших наших молодих громадян, Володимир Бакад, а дальше: Анна Міц, Осип Лисоґір, Василь Цюпа, Ярослава Сурмач, та цілий ряд інших осіб, які творили Фестивальний Комітет, як і ціла ця велика група ентузіястичних молодих людей, що віддає свій труд, свій час, а часто і поносить чималі кошта, щоб причинитися для розвитку української культури на цій вільній землі та при її допомозі здобути в світі увагу до України і українського народу, з якого вони походять. Американсько-українська громада і українці взагалі мають всі причини пишатися цею молоддю. Її недільна імпреза не тільки виправдує, але й дозволяє на нові найкращі надії і сподівання у зв'язку з дальшим розвитком цеї молоді. Зокрема треба підкреслити факт, що між виконавцями цеї імпрези була вже чимала кількість нових іміґрантів, з Осипом Стецурою на чолі, що з черги дає запоруку найкращого дальшого розвитку співпраці людей української крови в змаганні до тої самої великої мети.

Цего звідомлення не можна б закінчити, не згадавши та не висловивши признання українському громадянству як митрополітальної округи так і віддалених місцевостей, що вщерть заповнило велику залю Карнеґі Голл і цим винагородило та дало найкраще признання своїй молоді за її великий труд. Між прявними видно було майже всіх відомих наших громадян, але не бракувало теж американських приятелів української справи, як проф. Маннінг, проф. Симсон та інших. Усі вони висловилися з найбільшим признанням про цю імпрезу. Сподіймося, що цей заслужений успіх нашої молоді не скаже їй спочивати на лаврах, але буде для неї тільки захотою до дальшої праці та до дальшого змагання до нових і ще більших успіхів та перемог.

СОВЄТСЬКІ АРЕШТАНТИ

(Продовження зі стор. 2-гої)

рені совєтськими лозунгами і ідеями! Колись світ дізнається сутньої правди про СССР і таємну ролю ГПУ по всіх країнах, але тоді вже, може, буде запізно! Я не можу тут спинятись на подробицях і тайнах ГПУ; та коли б я розповів вам про те, що мені було відоме про це, то, може, і ви не повірили б мені. Майте на увазі, що всі терористичні акції, повстання, страйки, саботажі, всякі шкідництва, то траплялись за кордоном, починаючи, примірово, від 20-го року, все це діло рук ГПУ...

(Дальше буде).

